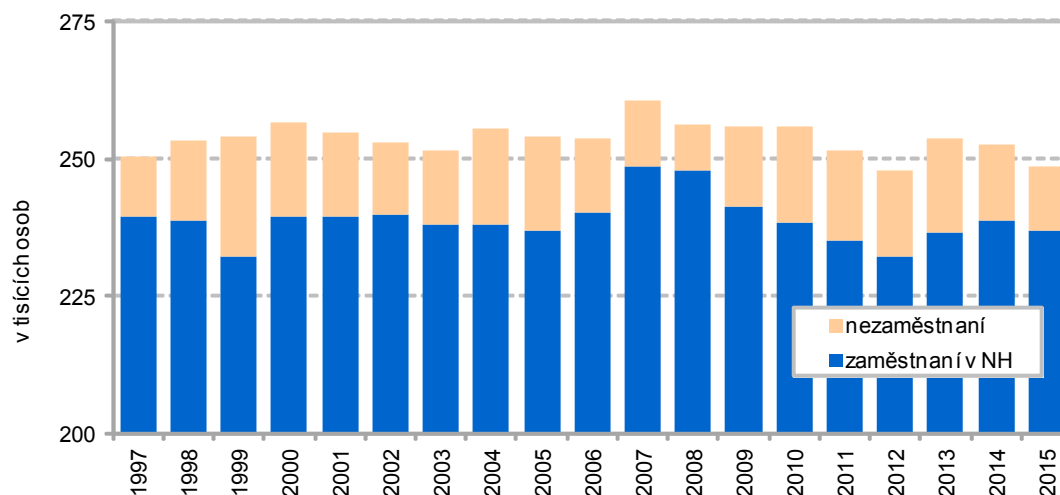

2. Sociální vývoj

Ubyvá zaměstnaných i nezaměstnaných osob.

Podle výsledků Výběrového šetření pracovní sil představovala v Kraji Vysočina v roce 2015 pracovní síla celkem 249 tis. osob., tj. 57,4 % z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let. Z tohoto počtu bylo 237 tis. osob zaměstnaných (54,7 % obyvatelstva ve věku 15 a více let) a 12 tis. osob bylo nezaměstnaných (2,7 % patnáctiletých a starších obyvatel). Obecná míra nezaměstnanosti činila v roce 2015 v Kraji Vysočina 4,7 %, což oproti předchozímu roku představuje snížení o 0,9 procentního bodu. Zbývajících 185 tis. obyvatel patřilo mezi osoby ekonomicky neaktivní, především starobní a invalidní důchodce. Dle výsledků Výběrového šetření pracovních sil se počet zaměstnaných osob v kraji až do roku 2012 snižoval, v následujících dvou letech došlo k jeho růstu, avšak v roce 2015 zaměstnaných osob v kraji opět ubylo. Počet nezaměstnaných se v letech 2011 a 2012 snižoval, v roce 2013 se však vrátil téměř na úroveň roku 2010. V posledních dvou letech, zvláště v roce 2015, nezaměstnaných opět ubylo.

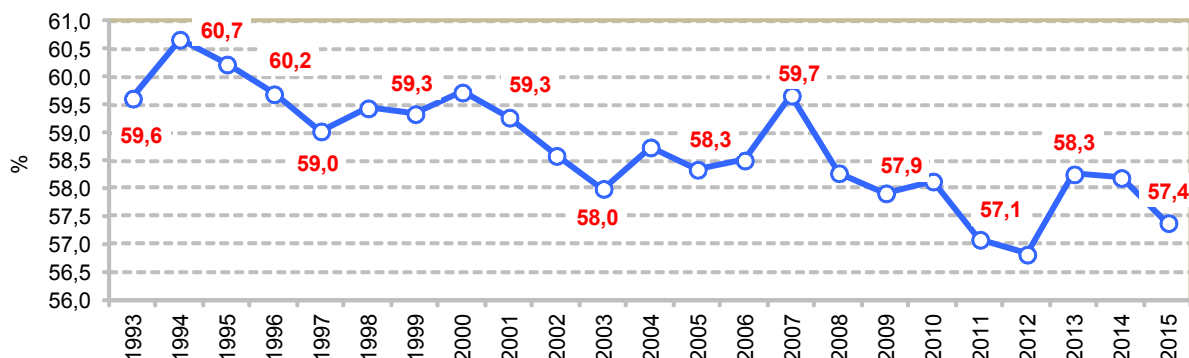
Graf 2.1 Pracovní síla v Kraji Vysočina v letech 1997 až 2015

Míra ekonomické aktivity má klesající tendenci.

Celková míra ekonomické aktivity, tj. podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných na celkovém počtu obyvatel Kraje Vysočina ve věku 15 a více let, dosáhla v roce 2015 hodnoty 57,4 %. U mužů činila v tomto roce 68,0 %, u žen 50,1 %. Ve srovnání s rokem 2010 se celková míra ekonomické aktivity snížila (o 0,7 procentního bodu), když v průběhu sledovaných let její hodnota kolísala. U mužů se míra ekonomické aktivity v roce 2015 snížila o 0,2 bodu a vrátila se tak na úroveň roku 2010, u žen se zvýšila o jeden procentní bod.

Graf 2.2 Míra ekonomické aktivity obyvatel Kraje Vysočina

Míra zaměstnanosti kolísá.

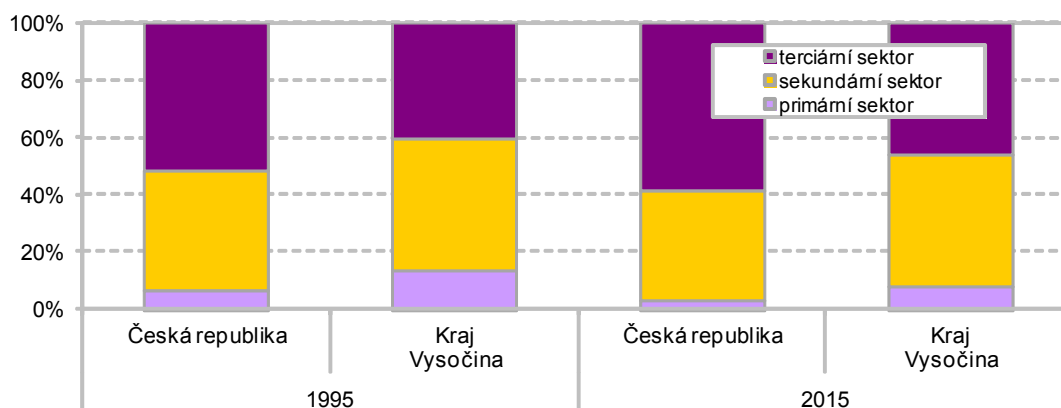
Míra zaměstnanosti, tj. podílu zaměstnaných osob na celkové populaci, v roce 2015 v Kraji Vysočina dosáhla hodnoty 54,7 %, což bylo o 0,3 procentního bodu méně než v roce 2014, avšak ve srovnání s rokem 2010 to představuje

nárůst o 0,6 bodu. U mužů se projevovale spíše klesající tendence, když míra ekonomické aktivity byla v roce 2015 o 0,3 bodu nižší než v roce 2010, naproti tomu u žen mezi stejnými roky vzrostla o 1,3 procentního bodu.

Relativně vysoký podíl zaměstnaných v primárním sektoru, nízký v sektoru terciárním.

Primární sektor (zemědělství, lesnictví, rybářství) má v Kraji Vysočina výjimečné postavení. Vysočina v mezikrajském srovnání dlouhodobě vykazuje nejvyšší podíl zaměstnaných v tomto sektoru. Přesto v absolutním vyjádření počet pracovníků v primárním sektoru i na Vysočině klesá a snižuje se i jeho podíl na celkovém počtu zaměstnaných osob – vzdor nárůstu v roce 2015, kdy v primárním sektoru na Vysočině pracovalo 18,2 tisíce osob, což představovalo 7,7 % celkového počtu zaměstnaných. V sekundárním sektoru (dobývání a úprava nerostných surovin, zpracovatelský průmysl, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, stavebnictví) v roce 2015 tento podíl činil 45,8 %, v absolutním vyjádření 108,4 tisíce osob. Na Vysočině tak v primárním i sekundárním sektoru opět vzrostla zaměstnanost a zvýšil se jejich podíl na celkovém počtu zaměstnaných v kraji. Naproti tomu se snížil význam terciárního sektoru, jehož podíl na celkovém počtu zaměstnaných se v roce 2015 snížil proti předchozímu roku o 2,6 bodu na 46,5 %. V absolutním vyjádření v tomto sektoru na Vysočině pracovalo 110,2 tisíce osob (o téměř sedm tisíc méně než v roce 2014). Podíl terciárního sektoru tak stále zůstává hluboko pod průměrem České republiky, který byl v tomto roce o 12,5 procentního bodu vyšší.

Graf 2.3 Zaměstnaní podle sektorů

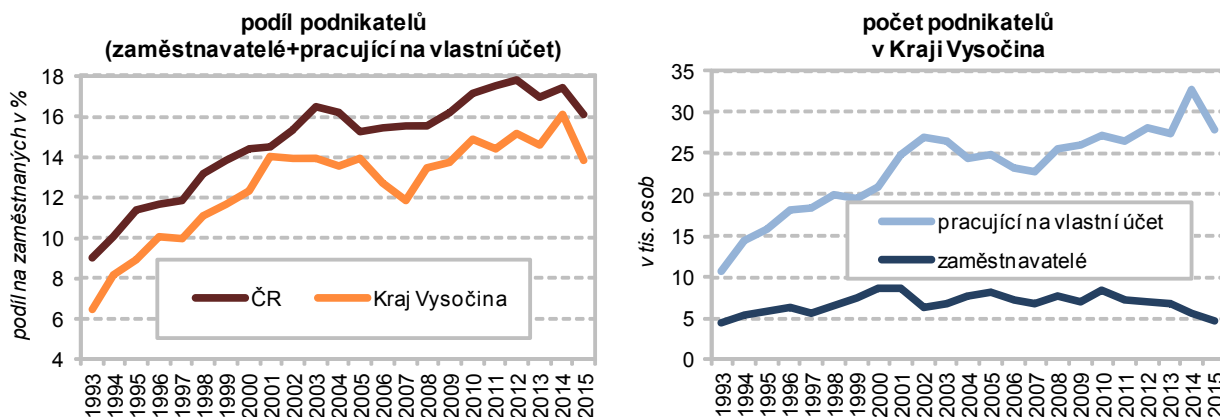

Na celkové zaměstnanosti se nejvíce podílejí zaměstnanci. Výrazný pokles počtu zaměstnavatelů.

Z hlediska postavení v zaměstnání si výrazně dominantní podíl na celkové zaměstnanosti udržuje kategorie zaměstnanců (85,7 % v roce 2015). Zaměstnavatelů byly 2,0 %, pracujících na vlastní účet 11,8 % a pomáhajících rodinných příslušníků 0,5 % z celkového počtu zaměstnaných. Počet zaměstnavatelů se na Vysočině od roku 2010 snížil více než o čtyřicet procent.

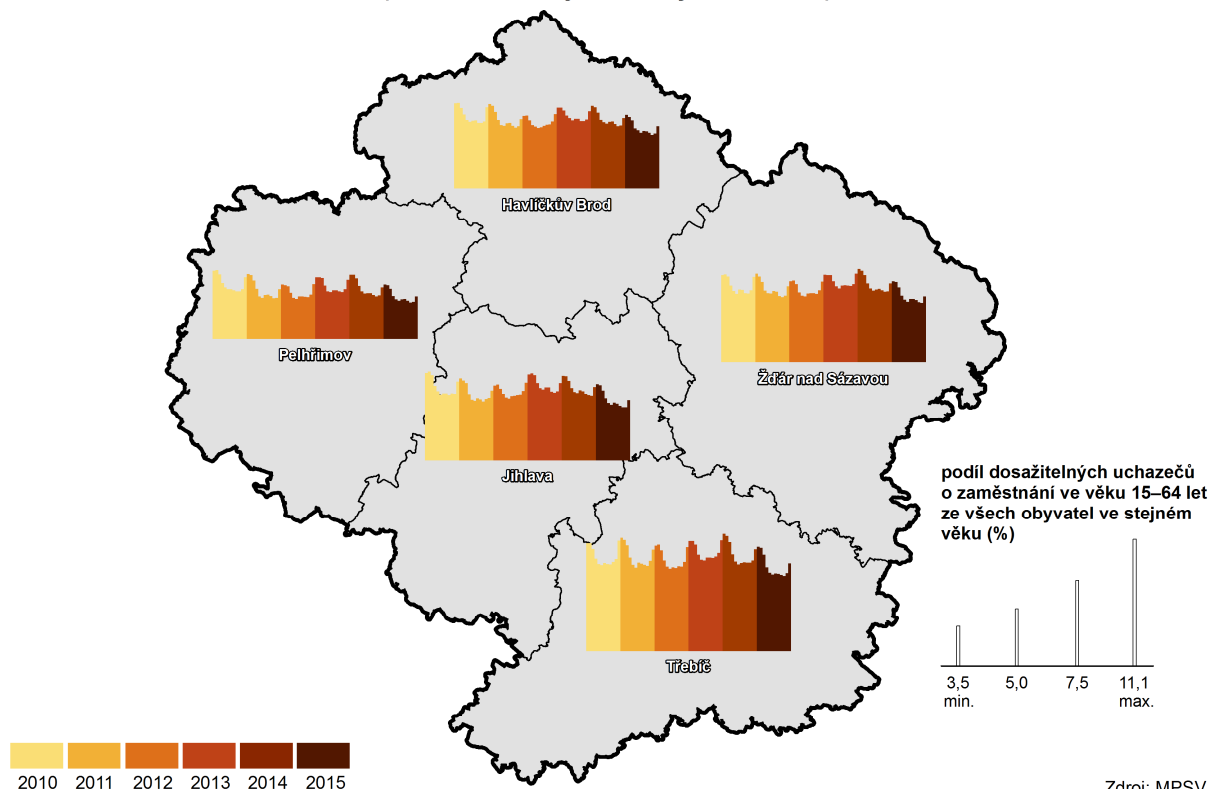
Graf 2.4 Zaměstnaní podle vybraných kategorií postavení v zaměstnání

Méně než pětina okresů v České republice zaznamenala podíl nezaměstnaných osob nad 8 %.

V České republice bylo ke konci roku 2015 bez práce 453 118 osob, což představuje podíl nezaměstnaných osob 6,24 %. Oproti roku 2014 se celkový počet nezaměstnaných snížil o 16,4 % a podíl nezaměstnaných osob poklesl o 1,22 procentního bodu. Pokles počtu nezaměstnaných byl zaznamenán ve všech krajích. Dlouhodobě nejnižší nezaměstnanost je v Praze, kde ke konci roku 2015 činil podíl nezaměstnaných osob 4,20 %, naopak nejvyšší v Ústeckém kraji (8,91 %). Ze 77 okresů České republiky bylo třináct postiženo více než osmiprocentním podílem nezaměstnaných osob. Nejvyšší byla v okresech Bruntál (11,56 %) a Most (11,10 %).

Nezaměstnanost v okresech Kraje Vysočina v letech 2010 až 2015 (stav ke konci jednotlivých měsíců)

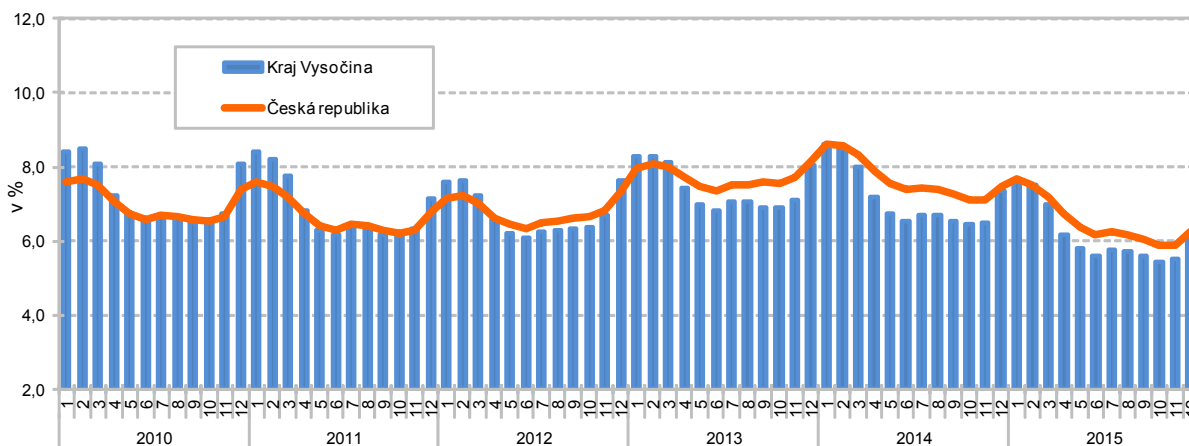

Nezaměstnanost v letech 2014 a 2015 klesala.

Vývoj nezaměstnanosti do značné míry závisí na hospodářském vývoji, zpomalování ekonomického růstu s sebou přináší zvyšování míry nezaměstnanosti, naopak v období ekonomického oživení nezaměstnanost klesá. V Kraji Vysočina se tak v období ekonomické konjunktury od roku 2004 nezaměstnanost snižovala až do roku 2008, kdy opět v souvislosti s ekonomickým vývojem došlo ke zlomu a zvyšování podílu nezaměstnaných

osob až na 8,10 % ke konci roku 2010. Po poklesu v roce 2011 v následujících dvou letech nezaměstnanost opět rostla a ke konci roku 2013 se vrátila prakticky na úroveň roku 2010. K jejímu výraznějšímu poklesu došlo až v letech 2014 a 2015. Od konce roku 2008 se dostala míra nezaměstnanosti na Vysočině nad celorepublikovou úroveň, v posledních třech letech je pak o málo nižší než v celé České republice.

Graf 2.5 Podíl nezaměstnaných v Kraji Vysočina a ČR dle měsíců

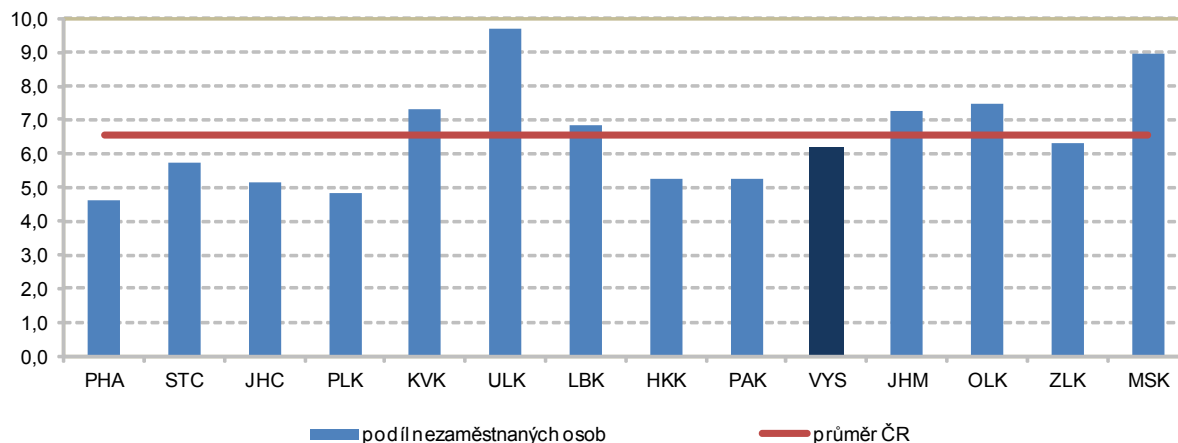

Pokles počtu uchazečů o zaměstnání.

V Kraji Vysočina úřady práce evidovaly ke konci roku 2015 celkem 21 268 uchazečů o zaměstnání. Ve srovnání s 31. prosincem 2014 byl jejich počet nižší o 4 264 osob, tj. o 16,7 %. Z tohoto počtu bylo 21 039 dosažitelných uchazečů o zaměstnání, tedy evidovaných nezaměstnaných, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání a mohou bezprostředně po nabídce vhodného pracovního místa nastoupit do pracovního poměru. Oproti stejnému datu předchozího roku to představuje snížení o 16,1 %. Nezaměstnaných absolventů škol všech stupňů a mladistvých bylo ke konci roku 2015 na Vysočině evidováno 1 205, což je o 25,2 % méně než k 31. prosinci 2014. Podle vzdělání jsou nejpočetnější skupinou žadatelů o práci středoškoláci bez maturity a vyučení (49,5 %). Ale zanedbatelný není ani počet téměř čtrnácti set nezaměstnaných vysokoškoláků, jejichž podíl na celkovém počtu nezaměstnaných ke konci roku 2015 vzrostl na 6,5 %. Nezaměstnaných se zdravotním postižením vedly úřady práce v evidenci 3 502, což představovalo 16,5 % všech nezaměstnaných. Jejich počet sice meziročně poklesl, avšak podíl na celkovém počtu nezaměstnaných vzrostl o 2,1 procentního bodu. Příspěvek v nezaměstnanosti poskytovaly úřady práce v Kraji Vysočina ke konci roku 2015 celkem 6 707 nezaměstnaným, tj. 31,5 % všech osob vedených v evidenci. Ve srovnání s předchozím rokem je to o 3,9 procentního bodu více.

Graf 2.6 Podíl nezaměstnaných podle krajů k 31. 12. 2015

Nezaměstnanost klesala rychleji u mužů.

Podíl nezaměstnaných osob v Kraji Vysočina k 31. prosinci 2015 poklesl ve srovnání s koncem roku 2014 o 1,13 procentního bodu na 6,22 %. Podíl nezaměstnaných klesl o něco výrazněji u mužů než u žen, jejichž podíl na celkovém počtu nezaměstnaných se tak z 49,5 % v roce 2014 zvýšil na 49,6 % v roce 2015. Odpovídajícím způsobem se snížil podíl mužů na nezaměstnanosti (50,4 % v roce 2014). V průběhu období 2010 až 2015 docházelo u mužů i u žen pravidelně k nárůstu nezaměstnanosti ke konci roku. Podíl nezaměstnaných osob vyšší než osm procent byl v Kraji Vysočina ke konci roku 2015 zaznamenán pouze v okrese Třebíč (8,32 %), který se dlouhodobě na celorepublikové úrovni řadí mezi okresy s nejvyšší nezaměstnaností. Nejnižší nezaměstnanost na Vysočině je tradičně na Pelhřimovsku, kde koncem roku 2015 činila 4,09 % (10. místo mezi 77 okresy České republiky).

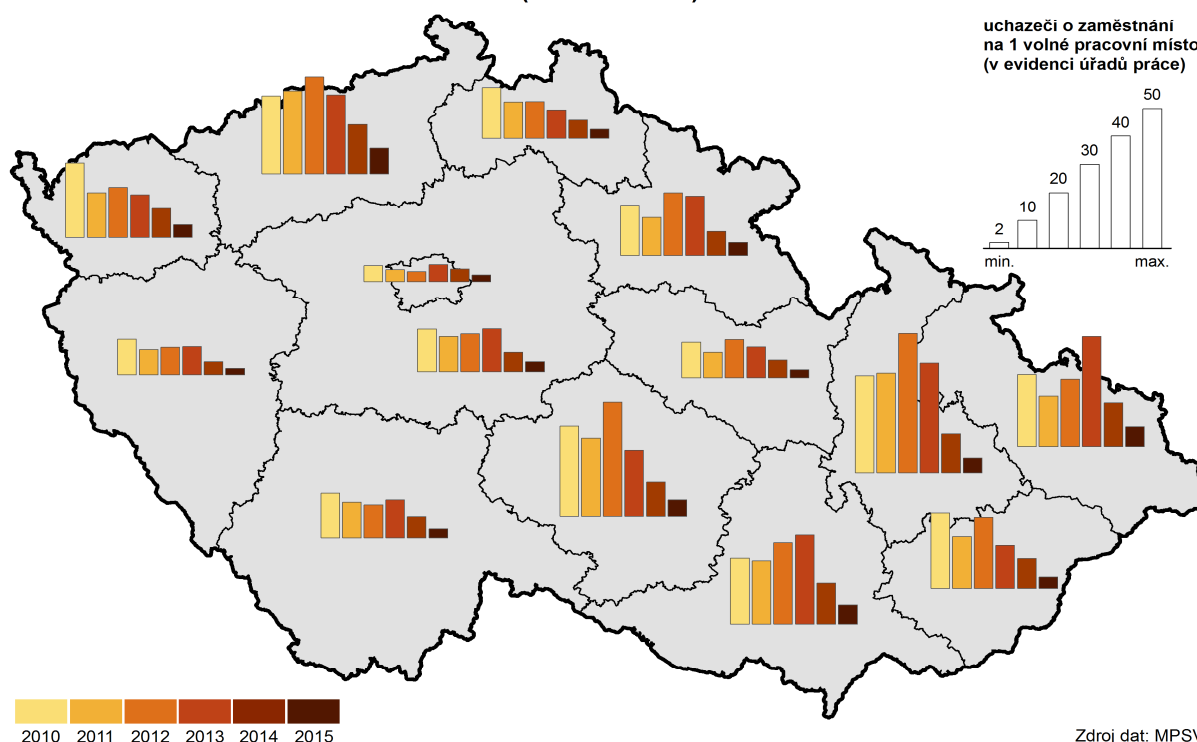
Dlouhodobá nezaměstnanost je problémem zvláště okresu Třebíč.

Na konci roku 2015 bylo na Vysočině bez práce déle než jeden rok 8 214 osob, oproti roku předchozímu se jejich počet snížil o 21,4 %. Na celkovém počtu nezaměstnaných se dlouhodobě nezaměstnaní koncem roku 2015 podíleli 38,6 % (o 2,3 procentního bodu méně než v předchozím roce). Dlouhodobá nezaměstnanost je v rámci okresů Vysočiny výrazným problémem zvláště na Třebíčsku, které bylo postiženo postupnou likvidací významných zaměstnavatelů.

Počet volných pracovních míst se zvýšil.

Úřady práce v Kraji Vysočina registrovaly k 31. prosinci 2015 celkem 3 588 volných pracovních míst, z toho 359 míst pro osoby se zdravotním postižením. Na jedno volné pracovní místo připadalo v průměru 5,9 uchazečů (v předchozím roce 12,2). Nejvíce uchazečů na jedno volné pracovní místo připadalo v okrese Jihlava (7,4), nejméně v pelhřimovském okrese (3,3).

Uchazeči o zaměstnání na 1 volné pracovní místo v krajích v letech 2010 až 2015 (stav k 31. 12.)

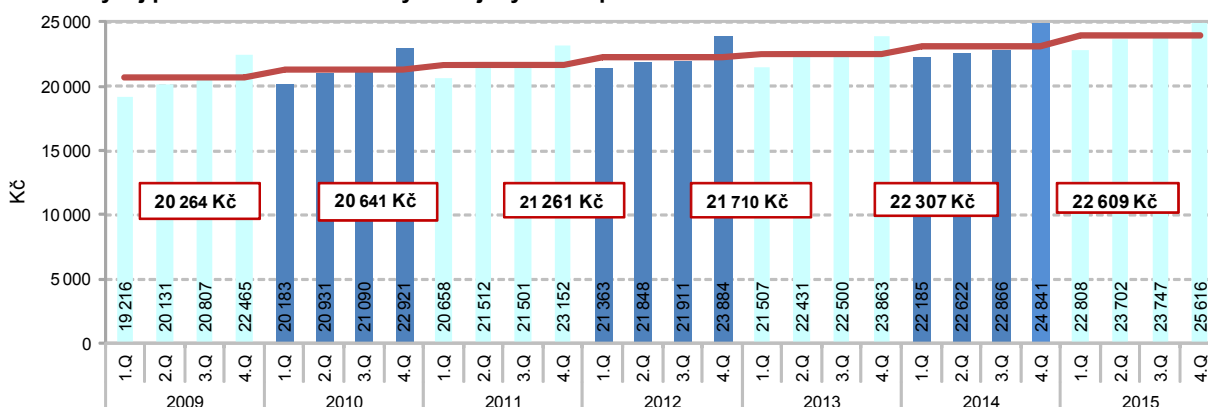
Počet zaměstnaných mírně vzrostl.

Údaje o průměrné mzdě a počtu zaměstnanců byly zpracovány tzv. pracovištní metodou, při níž je územní třídění provedeno podle skutečného pracoviště zaměstnanců. V roce 2015 bylo na Vysočině zaměstnáno 168,7 tisíc přepočtených osob, což bylo 4,4 % z celkového počtu zaměstnanců v České republice. V porovnání s rokem 2010 byl počet zaměstnanců vyšší o 1,1 tisíce, tj. o 0,6 %. V mezidobí byl nejvyšší v roce 2011 (171,1 tisíc osob), naopak nejnižší roku 2013 (165,8). Nárůst počtu zaměstnanců byl na Vysočině nižší než v celé České republice, v níž přírůstek zaměstnanců mezi roky 2010 a 2015 činil 1,4 %.

Nadále přetrvává nízká úroveň průměrné měsíční mzdy.

Průměrná měsíční mzda zaměstnanců zpracovaná pracovištní metodou a přepočtená na plně zaměstnané osoby vzrostla v roce 2015 v Kraji Vysočina nominálně oproti roku 2010 podle předběžných údajů o 2 881 Kč na 23 977 Kč. V rámci České republiky se tak kraj zařadil na deváté místo, když za celorepublikovým průměrem 26 467 Kč zaostal o 2 490 Kč.

Graf 2.7 Vývoj průměrné měsíční mzdy v Kraji Vysočina podle čtvrtletí

Roste reálná mzda.

Vývoj reálné mzdy je ovlivněn spolupůsobením dvou faktorů. Vedle výše nominální mzdy je to ještě vývoj cenové úrovně (inflace) vyjádřené indexem

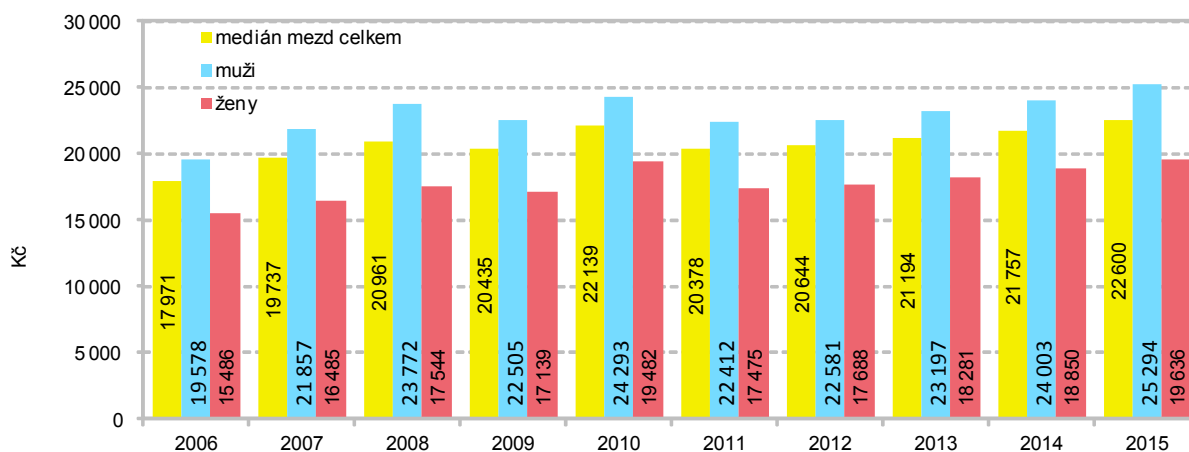

spotřebitelských cen. Ve srovnání s rokem 2014 na Vysočině nominálně vzrostla průměrná měsíční mzda o 3,6 %. Míra inflace dosáhla hodnoty 0,3 %, takže reálná průměrná mzda v kraji vzrostla o 3,3 %. Nárůst reálné mzdy byl zaznamenán ve všech krajích, nejvýrazněji v Jihočeském, Pardubickém a Ústeckém (shodně o 3,5 %). Nejnižší reálný růst mezd byl zjištěn v Praze (o 2,4 %), zde však jsou dlouhodobě mzdy nejvyšší a úroveň ostatních krajů převyšují až o 50 %.

V mezikrajském srovnání druhý nejnižší medián mezd u žen.

Pro porovnání mezd lze použít i jiné ukazatele, například medián. Ten představuje hodnotu mzdy, která je přesně uprostřed zaměstnanců seřazených od nejnižší mzdy po nejvyšší. Pro výpočet mediánu je však nutné mít k dispozici údaje o mzdách jednotlivých zaměstnanců, které se zpracovávají jednou za rok na základě výsledků výběrového šetření mezd. V roce 2015 vykázal tento ukazatel v Kraji Vysočina celkovou hodnotu 22 600 Kč, u mužů 25 294 Kč a u žen 19 636 Kč. V mezikrajském srovnání byl medián šestý nejnižší (menší byl v Karlovarském, Pardubickém, Olomouckém, Zlínském a Královéhradeckém kraji) a ve srovnání s Hlavním městem Prahou byla o 6 077 Kč nižší. U žen byl medián mezd po Zlínském kraji nejnižší ze všech krajů České republiky.

Graf 2.8 Vývoj mediánu mezd v Kraji Vysočina

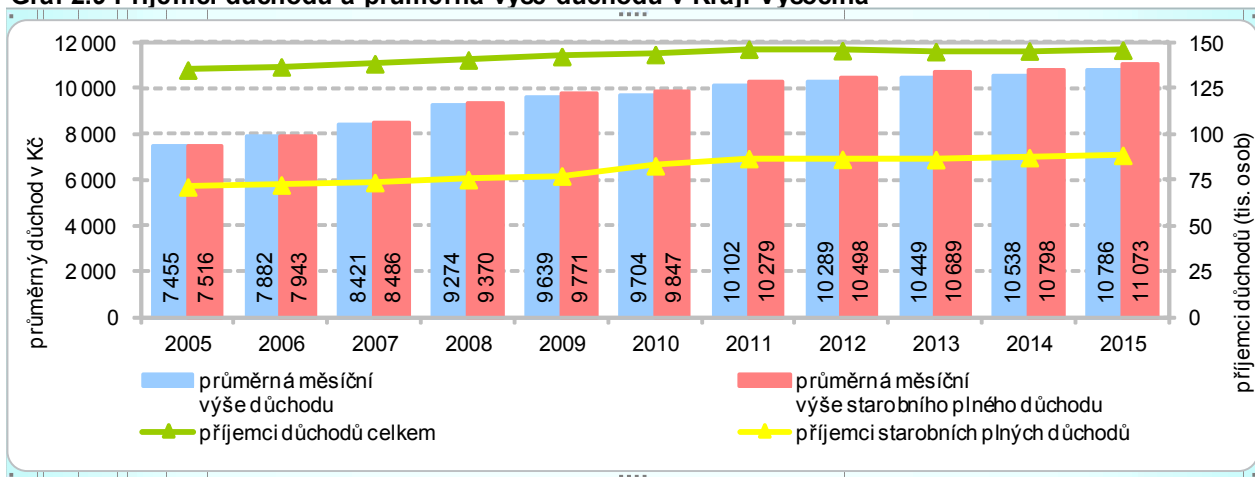
Výrazný pokles vyplacených dávek státní sociální podpory.

Další část příjmů obyvatel tvoří dávky státní sociální podpory. Počet přiznaných dávek se každoročně snižuje, a to zejména vlivem legislativních změn. S tím koresponduje klesající hodnota vyplacených dávek, zvláště to platí o přídavcích na děti.

Mezi důchodci převládají ženy.

V Kraji Vysočina ke konci roku 2015 pobíralo některý z důchodů celkem 146 116 osob. Jejich počet se ve srovnání s rokem 2010 zvýšil o 2 391 osob (1,7 %), oproti roku 2014 vzrostl o 0,3 %. Z celkového počtu bylo 60,7 % důchodů starobních (bez souběhu), příjemci důchodů vdovských a vdoveckých (včetně kombinovaných) tvořili téměř jednu čtvrtinu (23,2 %). Příjemců důchodů invalidních – třetího, druhého a prvního stupně bylo 14,7 %. Bez ohledu na druh důchodu mezi příjemci na Vysočině převládaly z 58,9 % ženy (86 072 osob), mužů pobírajících některý z důchodů bylo 60 044. Ženy byla většina mezi příjemci důchodů starobních (52,0 %), sirotčích důchodů (51,4 %) a invalidních důchodů prvního stupně (50,6%). Muži převažovali mezi příjemci důchodů invalidních třetího (56,4 %) a druhého stupně (55,2 %). Předčasný starobní důchod pobíralo v prosinci 2015 na Vysočině celkem 37 502 osob, což představovalo 31,1 % z celkového počtu příjemců starobního důchodu. I v případě předčasného starobního důchodu mezi příjemci převažovaly ženy (55,7 %).

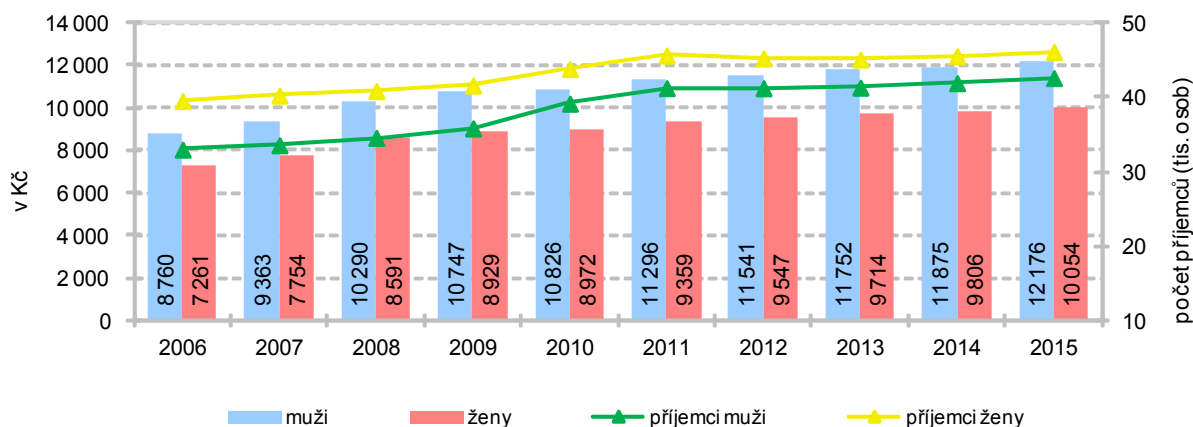
Graf 2.9 Příjemci důchodů a průměrná výše důchodů v Kraji Vysočina

Na Vysočině je třetí nejnižší vyplácený starobní důchod mezi čtrnácti kraji.

Starobní důchodci na Vysočině v prosinci roku 2015 pobírali v průměru 11 079 Kč, nárůst oproti roku 2008 činil 1 226 Kč (12,4 %), jedná se o třetí nejnižší důchod mezi čtrnácti kraji. V rámci Kraje Vysočina byly nejvyšší starobní důchody vypláceny v okrese Žďár nad Sázavou (11 318 Kč), naopak nejnižší v třebíčském okrese (10 756 Kč). Průměrná měsíční výše starobního důchodu činila u mužů 12 182 Kč, ženám byl průměrný starobní důchod vyplácen v částce 10 060 Kč. Na konci prosince 2015 tak činil každým rokem se zvyšující rozdíl mezi průměrným starobním důchodem mužů a žen 2 122 Kč.

Graf 2.10 Výše starobních důchodů a počet příjemců starobních důchodů v Kraji Vysočina

Pokles podílu průměrného starobního důchodu na mzdovém mediánu.

Průměrný starobní důchod ke konci roku 2015 v kraji dosahoval 49,0 % mediánu mezd, který na Vysočině představoval 22 600 Kč. Ve sledovaném období to byl druhý nejnižší podíl, od roku 2013 se projevuje pokles hodnoty tohoto ukazatele.

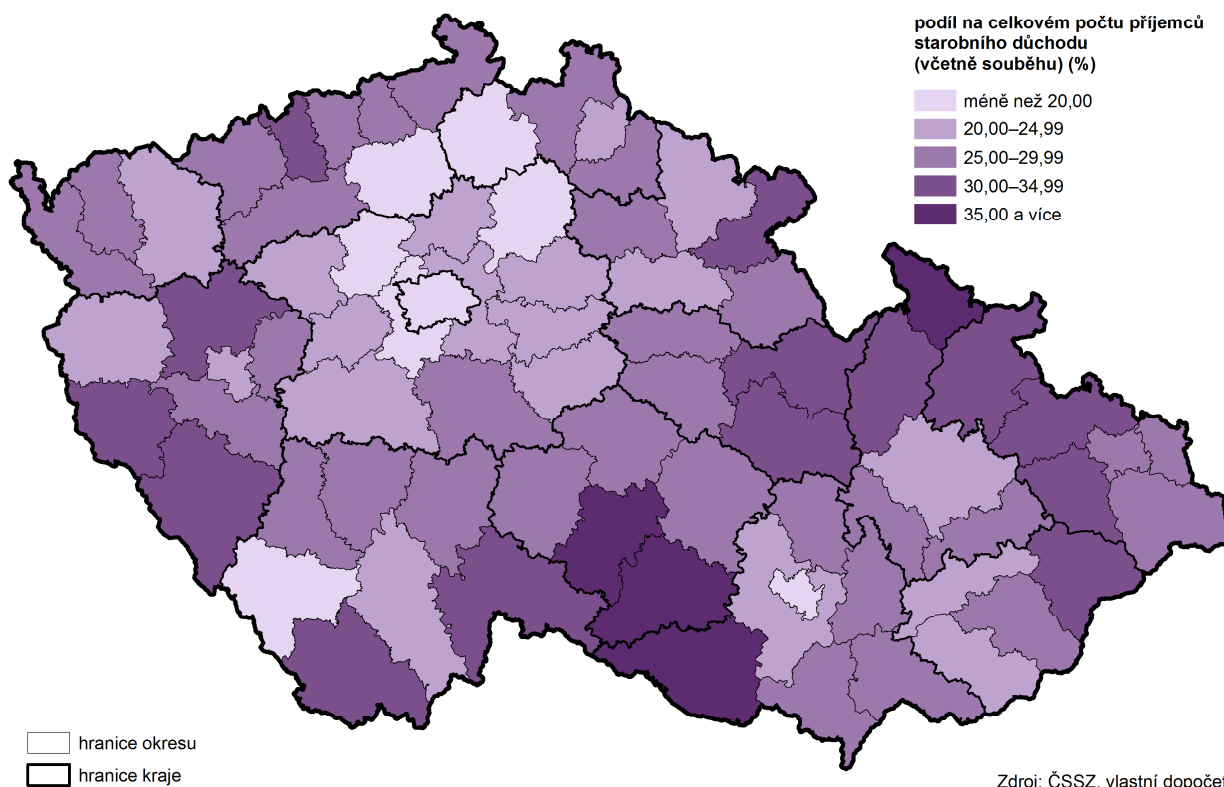
Výrazně přibývá předčasných důchodů.

V souvislosti s prodlužujícím se věkem odchodu do starobního důchodu a s úspornými opatřeními v oblasti zaměstnanosti a také v neposlední řadě i složitým uplatňováním starších osob na trhu práce přistupují občané stále častěji k odchodu do předčasného důchodu. Počet příjemců předčasného starobního důchodu se oproti roku 2010 na Vysočině zvýšil o třetinu. Jejich podíl na celkovém počtu starobních důchodců se z 24,5 % v roce 2010 zvýšil na 31,1 % ke konci roku 2015. V mezikrajském srovnání jde o nejvyšší podíl.

Příjemci předčasného starobního důchodu v okresech v prosinci 2015

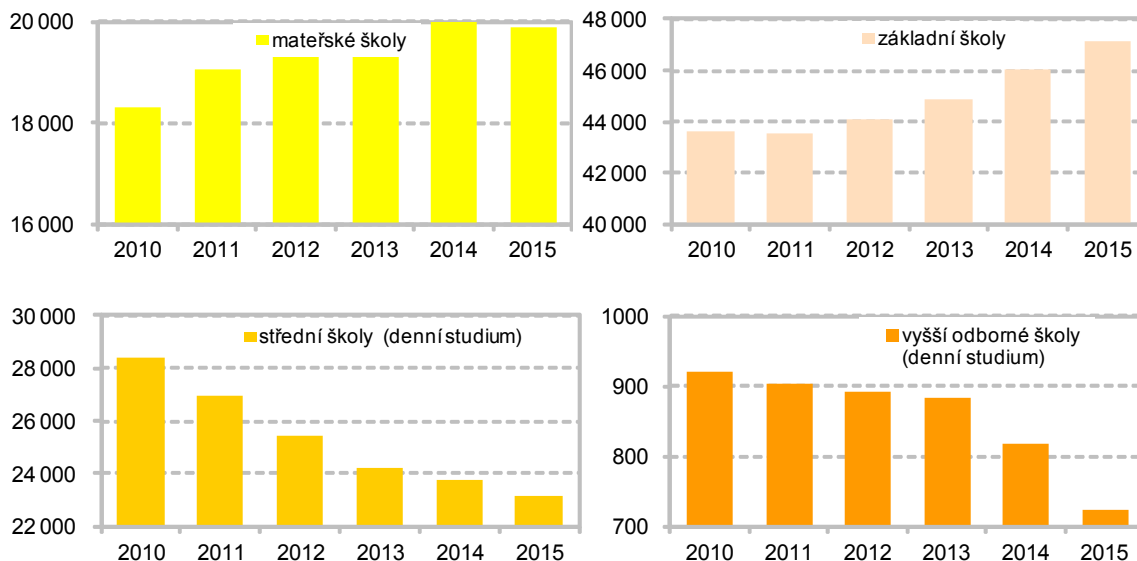
Počet dětí v mateřských školách zůstává vysoký.

Počet dětí zapsaných k 30. září 2015 v mateřských školách byl v Kraji Vysočina ve srovnání s rokem 2010 vyšší o 8,8 % a vzdor mírnému poklesu oproti roku 2014 zůstává na relativně vysoké úrovni. Počet mateřských škol v posledních letech neustále rostl, ve školním roce 2015/2016 byl o čtyři procenta vyšší než ve školním roce 2010/2011, ještě výraznější byl nárůst počtu tříd (o více než devět procent), takže jich ve školním roce 2015/2016 bylo v kraji 789. Počet dětí připadajících na jednu mateřskou školu se v daném období zvýšil jen mírně z 60,3 na 63,1, počet dětí na jednu třídu se prakticky nezměnil (22,9 ve školním roce 2010/2011, 22,8 v roce 2015/2016).

Ubývá studentů středních škol.

Ve školním roce 2015/2016 působilo v Kraji Vysočina celkem 263 základních škol, což je oproti školnímu roku 2010/2011 o jednu méně. Počet škol po celé období zůstával stabilní. V jeho posledním roce navštěvovalo základní školu 42 428 žáků, což bylo oproti školnímu roku 2010/2011 o 1 936 více. Počet žáků po předchozím poklesu v posledních čtyřech letech stoupal. Na středních školách se ve školním roce 2015/2016 vzdělávalo celkem 20 343 studentů, tedy o 4 953 (o 19,6 %) méně než ve školním roce 2010/2011. Z tohoto počtu bylo 6 117 studentů gymnázií, největší podíl – více než dvě třetiny – však připadal na studenty středních odborných škol (bez nástavbového studia).

Graf 2.11 Děti, žáci a studenti v Kraji Vysočina k 30. 9.

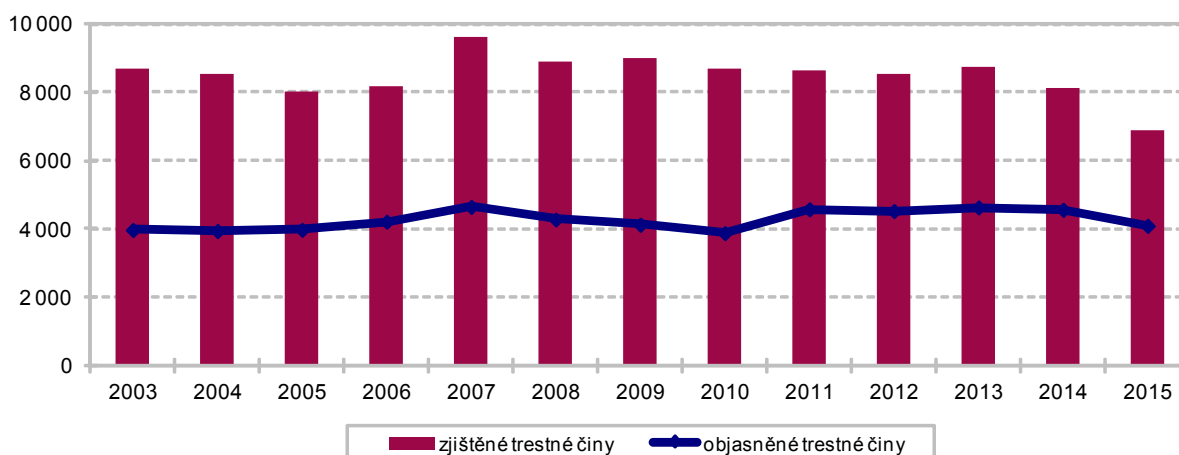
Většina studentů VŠ studuje mimo území kraje.

V průběhu sledovaného období v Kraji Vysočina poklesl počet vyšších odborných škol ze 14 na 13. Na těchto školách se ve školním roce 2015/2016 vzdělávalo v denním studiu 904 studentů, což je ve srovnání se školním rokem 2010/2011 o 17,7 % méně a vůbec nejméně od roku 2010. V kraji působí pouze dvě vysoké školy, takže stále většina studentů vysokých škol z Vysočiny studuje mimo území kraje. Ve školním roce 2013/2014 navštěvovalo bakalářské programy na obou vysokých školách v kraji 2 284 studentů. Počet studentů vysokých škol s trvalým bydlištěm v Kraji Vysočina poklesl z 18 350 ve školním roce 2010/2011 na 15 283 v roce 2015/2016, tj. o 16,7 %. Klesající trend počtu studentů na vysokých školách v kraji i studujících mimo jeho území se s výjimkou jediného roku projevoval po celé šestileté období.

Nízký počet zjištěných trestných činů.

Vysočina dlouhodobě patří k regionům s nejnižší kriminalitou. Počet zjištěných trestných činů byl v roce 2015 ze čtrnácti krajů České republiky třetí nejnižší (po Karlovarském a Pardubickém kraji), v přepočtu na tisíc obyvatel (13,5) dokonce po Pardubickém kraji druhý nejnižší. Z celkového počtu 6 880 zjištěných trestných činů bylo v roce 2015 objasněno 4 103. V rámci kraje nejvíce zjištěných trestných činů vykazuje okres Jihlava nejméně pak okres Pelhřimov. V přepočtu na tisíc obyvatel je kriminalita nejvyšší také na Jihlavsku, nejnižší ve žďárském okrese.

Graf 2.12 Kriminalita v Kraji Vysočina

Více dopravních nehod i způsobených škod.

Počet dopravních nehod v posledních letech neustále roste. V roce 2015 bylo v Kraji Vysočina nahlášeno 4 114 dopravních nehod, což představuje meziroční

nárůst o 10,9 %, v absolutním vyjádření o 405 nehod. Usmrceno při nich bylo 35 osob, tedy o 8 méně než v roce 2014. Ve sledovaném období zemřelo na silnici nejvíce lidí v roce 2010 (52). Škody způsobené při dopravních nehodách dosáhly v roce 2015 na Vysočině téměř 302 mil. Kč, což bylo ve srovnání s předchozím rokem o třetinu více (+76,6 mil. Kč).

Graf 2.13 Dopravní nehody na 1 000 obyvatel v roce 2015

